

Fine Arts
ISSN: 1308-7290 (NWSAFA)
ID: 2020.15.2.D0255

Status : Review
Received: 09.02.2020
Accepted: 24.04.2020

Gülay Karakuş

Ankara University, glykarakus@gmail.com, Ankara-Turkey

Cebraail Ötgün

Hacettepe University, cebraillotgun@gmail.com, Ankara-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.2.D0255	
ORCID ID	0000 0002-2157-907X	0000-0002-0472-1740
CORRESPONDING AUTHOR	Gülay Karakuş	

SİMURG SÖYLENİNDE KUŞ İMGESİ

ÖZ

Yaşama dair tüm insanlık hallerinin incelikli bir üslupla yorumlandığı söylenler, sözlü halk edebiyatının önemli unsurlarıdır. Geçmişle bugün arasında bağ kuran söylenler aracılığıyla, toplumların kültürel yapısını okuyarak o toplumun duygu ve düş dünyasını anlama fırsatı yakalarız. Yaşamın özünü veren bu kıssalar, farklı halkların ortak paydalarında buluşmasına olanak tanırken bireyin duygu ve düş dünyasını hiçe sayan günümüz gerçekliğine de alternatif bir alan yaratır. Söylenler içerisinde yer alan imgeler, alegorik bir dil ile kültüre ait olanı betimler. Gerek mitolojide gerek sanatta imge kullanımı, anlatıyı metaforik açıdan zenginleştirirken kültürel unsurların farklı bir dille yeniden yorumlanmasına da olanak tanır. Kuş İmgesi; kuşun sesi, görüş gücü, gagası, kursağı, pençesi, kanatları, tüyü, yuvası ve daha pek çok özelliği ile zengin metaforik anlamlar barındırır. Bu çalışmada, sanatın söylenle kurduğu diyalog çerçevesinde kuş imgesinin yorumlanış biçimi araştırılmıştır. Simurg Söyleninde bahsi geçen kuş imgesi (Simurg), evrensel yaşam döngüsünde yenilenme prensibi üzerinden bilgeliğe giden yolu aralar.

Anahtar Kelimeler: Kuş, İmge, Simurg, Söylen, Sanat

THE IMAGE OF BIRD IN THE NARRATIVE OF SİMURGH

ABSTRACT

It is said that all human states about life are interpreted in a refined style, and they are important elements of oral folk literature. We have the opportunity to understand the emotion and dream World of that society by reading the cultural structure of the societies through what is said to connect between the past and the present. These stories, which give the essence of life, allow different peoples to meet on common grounds, while creating an alternative space for today's reality, which disregards the individual's emotion and dream world. The images in the narratives describe what belongs to the culture with an allegorical language. The use of images in both mythology and art allows metaphorically enriching the narrative, while allowing cultural elements to be reinterpreted in a different language. Bird Image that has rich metaphorical meanings about the bird's voice, sight, beak, maw, claw, wings, feathers, nest and many more features. In this study, the interpretation of the bird image within the framework of the dialogue established by the art was investigated. The bird images (Simurgh) mentioned in the narrative of Simurgh tells the path to wisdom through the principle of renewal in the universal life cycle.

Keywords: Bird, Image, Simurgh, Myth, Art

How to Cite:

Karakuş, G. ve Ötgün, C., (2020). Simurg Söyleninde Kuş İmgesi, Fine Arts (NWSAFA), 15(2):99-115, DOI: 10.12739/NWSA.2020.15.2.D0255.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Simurg Söyleni kuşlar alemindeki tüm kuşların bilge kuş Simurg'u bulmak adına Kaf Dağı'na yaptıkları yolculuğu anlatır. Kuş İmgesi üzerinden metaforik olarak ele alınan yol ve yolculuk, bireyin kendini gerçekleştirdiği yer olarak yaşamı tanımlar. Yaşam gerçekliğinde bireyin temel sorunsalı varoluştur. Kuşların Simurg'a ulaşması, özün kaynağına ulaşması şeklinde yorumlanırken bireyin varoluşuna dair yaptığı sorgulamalar ise onu kendi gerçekliğine ulaştırır. Bu çalışmada varlık sorunsalı, sözel bir anlatının sanatsal pratikler eşliğinde yeniden yorumlanması üzerinden ele alınmaya çalışılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Çalışma, sanatın imge aracılığıyla söylenle kurmuş olduğu diyaloga odaklanmaktadır. Gerek söylenin gerekse sanatın, belirli bir imge aracılığıyla yaratmış oldukları metaforik dil her iki anlatıyı da zenginleştirir. Bir söylen içeriğinin sanatsal yapıta dönüşümü ise izleyiciye çok daha derinlikli bir okuma sunar. Simurg Söyleninden hareketle mitolojik imgenin kuş imgesi özelinde sanatsal yorumu üzerine odaklanan bu çalışmada, multidisipliner bir yapı analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma bu anlamda ileride yapılabilecek araştırmalara kaynak oluşturması açısından önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemiyle literatür taraması yapılarak elde edilen veriler konu kapsamında değerlendirilmiş, konu içeriği ile ilişkili olduğu düşünülen kaynak ve yapıt örnekleri çalışmanın içeriğine dahil edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Simurg Söyleninde kuş imgesi aracılığıyla varlık sorunsalı, "kendini gerçekleştirme" ve "bilgeliğe ulaşma" meseleleri çerçevesinde bireyin değişim-dönüşüm döngüsüne odaklanır. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinde en üst sırada yer alan 'kendini gerçekleştirme' önerisi, gelişim ve ilerlemenin acı ve çatışma ile sağlanabileceğini işaret eder. Acı ve çatışma, bireyin kendi 'özgün' kimliğini inşa edebilmesi yolunda aşılması gereken önemli bir husustur:

"Özgün insan" üzerine dikkate değer tanımlamaların hepsi, uygulamada, bu insanı geçirdiği değişim çerçevesinde ele alır ve yaşadığı toplum -aslında genel anlamı ile toplum- ile yeni bir ilişki kurduğunu varsayar. Bu insan kendisini çeşitli açılardan aşmakla kalmaz, kültürünü de aşar. Kültürün belirleyiciliğine direnir. Kültüründen ve toplumundan gittikçe ayrı düşmeye başlar. İnsanlık ailesinin bir bireyi olmaya başlar, yerel grubundan ise uzaklaşır [22].

Kendini gerçekleştirerek özgünlüğünü yaratan birey asıl varoluşunu aslında küllerinden yeniden doğan bir Anka misali toplumun ve kültürün bağlayıcı unsurlarından kopuşuyla gerçekleştirir. Sartre ise bireyi, başta kendisi olmak üzere var olan her şeyi tasarlayan olarak görür: "İnsan var olur önce. Bir geleceğe doğru atılan ve bu atılışın bilincine varan bir varlık olarak ortaya çıkar. Bir yosun, bir karnabahar ya da çürümüş bir nesne değildir o; öznel olarak kendini yaşayan bir tasarıdır... İnsan nasıl olmayı tasarladıysa öyle olacaktır" [26]. Sartre 1945'de "Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir" başlıklı konuşmasında insanı karnabazardan ayıran şeyin bilinç ve özgürlük olduğunu iddia eder. Foucault'nun Panoptikon¹ önermesi ise

¹ Modern mimari anlayışıyla yapılmış tutukevi binalarında yer alan merkezi gözetleme kulesine verilen ad..Foucault'nun gözünde panoptikonvari iktidar yordamı, ev içi yaşam

bugünün insanını bilinçli ve özgür bir birey olmaktan ziyade çağının gönüllü kölesi olarak tanımlasa da Sartre'a göre, 'bigeliğe ulaşma' yolunu aralayan özgünlük arayışındaki bireyin kendisini yeniden tasarlamasıdır.

Görsel 1. Van Gogh, Bir Çift Ayakkabı, 38.1x48.3cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1886, Van Gogh Müzesi, Amsterdam, Hollanda [13]
(Image 1. Van Gogh, A Pair of Shoes, 38.1x48.3cm, Oil on Canvas, 1886, Van Gogh Museum, Amsterdam, The Netherlands)

Yaşam içerisinde temas edilen her şey bir şekilde varoluşa dair izler taşır. Yaşanan mekanlar, kullanılan nesnelere ve aslında dokunulan her şey bireyin kendisini tanımlar. Heidegger, Van Gogh'un Bir Çift Ayakkabı (Görsel 1) resminde hem bir nesne olarak postalları hem de postalların sahibinin yaşamdaki varoluş biçimini öyle betimler ki varlığın, herhangi bir zamanda herhangi bir yerde öylece duruşu sizi kendisine hayran bırakır [15]. Heidegger *Desain*'², fırlatılmış olduğu evrende ölüm anına kadar yaşamak durumunda kaldığı zorunlu zaman diliminde kendini oluşturan bir tasarı olarak görür: "Herkes başkasıdır ve kimse kendi değil. Hergünkü *Dasein* kim diye sorulduğunda cevap herkes'tir. Herkes, *Dasein*'in beraber-olmaklık içinde zaten kendini hep teslim ettiği hiç kimse'dir" [16]. Bu *beraber-olmaklık* ya sizi siz yapar ya da Heidegger'in tabiriyle *hiç kimse* yapar. Belki de sizi siz yapan *hiç kimseliğinizdir*. Her halükarda kendi tasarımınız olan bir "ol"uş söz konusudur. "Ol"uş süreci ne kadar sancılı ise dönüşüm o kadar keskin ve nettir. Çünkü var olmak, içinde yok olmayı da barındırır. Bireyin kendiyle hesaplaşma süreci içerisinde yaşadığı çatışmalar, yıkımlar ve yeniden yapılanmalar nihai sona kadar sonsuz

alanlarından kamuya açık alanlara, okullardan fabrikalara, kırsallardan devlet kuruluşlarına dek iktidarın her yerde kendiliğinden işlediğini anlattığı gibi, verimlilik artışının sağlanmasından sapkın davranışların önüne geçmeye dek istenen pek çok sonucun elde edilmesine de olanak tanımaktadır... Bireylerin kendi kendilerinin gözetleyicileri olmalarına, kendi kendilerini denetleyerek kendilerine bir tür "otosansür" (özdenetim) uygulamalarına dikkat çeken panoptikon kavramı, modern iktidar pratiklerinin alabildiğine incelenmiş bir biçimde uygulandığının en belirgin göstergesidir (Güçlü, A. B. vd. 2002, s. 1123-1124).

² "*Dasein*" kendine özgü bir varlık türü oluşuyla (her insan tekinin olduğu üzere) hem kendisini hem de öteki bütün varlıkların varlığını açığa vurmaktadır. Heidegger bu özel varlığın varlığını "varoluş" olarak nitelendirerek, "*Dasein*" diye adlandırdığı bu insan varlığının en belirgin niteliği olarak "zamansal" oluşunu öne çıkarmaktadır (Heidegger, 2002, s. 658-659).

bir döngüde devam edip gider. Simurg Söyleninde de yol çetin, yolculuk meşakkatlidir. Çünkü yol, dönüşümün gerçekleştiği yerdir.

4.1. Kuş İmgesi (Bird Image)

Kültürel unsurlar içerisinde sıklıkla kullanılan imgelerden biri de 'kuş' imgesidir. Hem yeri hem göğü çağrıştıran bu imge insanlık tarihinden çok daha eski bir geçmişe sahiptir. Yeryüzünde 8000 kuş türü olduğu tahmin edilmektedir. Kuşların anatomik özellikleri onları diğer hayvanlardan ayırırken kültürel unsurlar içerisinde de bir takım metaforik anlamlar yüklenmelerine neden olmuştur. Yuvası, yumurtası, tüyü, keskin görüş gücü, sesi, pençesi, gagası, kursağı gibi unsurlar kuşu onu deyimlerimiz içinde sıkça kullanılan bir imge haline dönüştürmüştür. Dilimizde "kuş gibi çırpınmak", "kuş uçurmamak", "kuş uçmaz kervan geçmez", "kuş kadar yemek", "kuş sütüyle beslemek", "kuş beyinli" gibi kullanımlara rastlamak mümkündür. Çok eskiden haber iletmek amaçlı kullanılan kuşlar, sözlü ve yazılı edebiyat içerisindeki anlatımlarda ise çoğunlukla dişil bir imge olarak tanımlanmaktadır. Kuş imgesi; sesi, bakışı, uçuşu gibi karakteristik özellikleriyle sevgiliye dair göndermeler içerir. Turna, keklik, yeşil ördek, kumru, bülbül gibi kuşlar edebiyatımızda sevgiliyi ifade eden sıfatlar olarak kullanılmaktadır. Özellikle halk ozanlarının dörtlüklerinde "Şahin bakışlı", "turna avazlı", "bülbül sesli" sevgili tanımlamalarına sıklıkla rastlanır. Kuşların göçer oluşu ile ilişkili olarak çok gezen kişi için "leyleği havada görmek" deyimini kullanılır.

Diğer yandan kuşların mit ve efsanelerde kuş dili bilenlerle konuştuğuna, onlara gerçek ve öte dünyadan haberler verdiğine dair anlatımlara sıklıkla rastlanır. Pek çok inanışa göre kuşun yuvası kutsaldır. Tüyü ise şans getirir. Yuvası bozmak uğursuzluk getirirken tüyü bulmak şans getirir. Japonların inanışına göre kağıt katlama sanatı; origami yöntemi ile 1000 Turna kuşu yapan kişinin dileği gerçek olur. Gagasında taşıdığı yeşil zeytin dalı ile barışın sembolü olan beyaz güvercin en bilinen kuş imgesidir. Kuş simgesi ulusların amblem ve bayraklarında da sıklıkla kullanılan figürlerden biridir. Barış, özgürlük ve bağımsızlık gibi manevi değerleri ifade eden bu sembollerde kuş imgesi tek başına yer alabileceği gibi gagasında taşıdığı kılıç, haç, yılan gibi başka imgelerle birlikte kullanılarak çok daha farklı anlamlara evrilebilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde başta Avrupa, Asya, Uzak Doğu ve Amerika olmak üzere pek çok ulusun bayrağında en çok kullanılan kuş imgesi çift başlı kartaldır (Görsel 2). Yükseklerde yaşayan kartalın keskin bir görüş gücüne sahip olması bu imgeyi güç ve hakimiyet kavramlarıyla ilişkilendirirken çift başlı oluşu doğu-batı, yer-gök, devlet-kilise gibi iki zıt unsuru bir araya getirmesi şeklinde yorumlanmıştır (Görsel 2). Kartal, heybetli görüntüsü, devasa kanatları ve sahip olduğu özellikleriyle Simurg ve Anka'yı en çok akla getiren kuştur. Efsaneye göre kartalların ömrü ortalama kırk yıldır. Kırk yaşına gelen bir kartal, yaşamının gidişatını değiştirecek önemli bir karar almaktadır; ya sessizce ölümü bekleyecektir ya da tüm canlılardan uzak bir dağda yüz elli gün acılarıyla dolu bir inziva sürecine girecektir. Bu süreçte kartal keskin bir kaya parçasına yıpranmış ve sertleşmiş olan gagasını vura vura onu düşürmeye çalışır. Düşen gaganın yerine yeni gagasının çıkmasını bekler. Çıkan yeni ve güçlü gagasıyla yıpranmış ve uzamış pençelerini söker. Yeni pençelerin çıkmasıyla ise tüm tüylerini yolarak yüz elli günün dolmasını bekler. Yüz elli günün sonunda ise yeniden doğmuş olarak mağarasından çıkarak evrene tekrar merhaba der. Bu yenilenme Anka'nın küllerinden doğuşunu akla getirir.

Görsel 2. Bizans. Çift Başlı Kartal, 148.6x129.9cm, İpek Kumaş Üzerine İşleme, 14. yy. Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Amerika [2]

(Image 2. Byzantine. Double Headed Eagle, 148.6x129.9cm, Silk-Embroidery, 14. yy. The Metropolitan Museum of Art, New York, America)

Hemen hemen tüm toplumların kültürel öğeleri içerisinde yer alan kuş imgesi kanatlara sahip, uçabilen bir canlı oluşu nedeniyle çoğunlukla gökyüzüyle ilişkilendirilmiştir. Toplumların göğe atfetmiş oldukları kutsiyet bu imgeye bir takım spiritüel anlamlar kazandırır. Kanatlarının olması ve gökyüzünde uçabiliyor olmaları Tanrı, melekler ve ruh gibi kuşların da bir takım mistik unsurlarla ilişkilendirilmelerine neden olmuştur. Anadolu'daki eski mezar taşları üzerinde kuş figürlerine rastlanmakla beraber ölen kişinin ardından "can kafesinin kuşu uçtu" şeklinde ifadelerin kullanımı da mevcuttur.

Görsel 3. Sessizlik Kulesi, İran [27]

(Image 3. Tower of Silence, Iranian)

Görsel 4. Sessizlik Kulesi, İran [28]

(Image 4. Tower of Silence, Iranian)

Bazı kültürlerde "göğe gömme" merasimi olarak adlandırılan ölümlerin dağ başlarında yırtıcı kuşlara yem olarak sunulması geleneği bugün hala devam etmektedir. Tibet Budistleri gökyüzüne en yakın yerler olan dağ başlarında ölümlerini yırtıcı kuşlara yem olarak sunarlar (Görsel 2-3). "Ruhun göklere yükselmesinin (gömülmesinin) Tibetçesi jha-tor, yani "kuşlara sadaka dağıtma"dır. Tibet inançlarına göre insan, hayatının son gününe kadar hep iyilik yapmalı ve onun ölü cesedi de kuşlara yem olarak verilmelidir" [11]. Ateş, hava, toprak ve suyun kutsallığına inanan Zerdüştlar ölümlerini ateşte yakmaz, toprağa gömmez suya bırakmazdı. Doğanın evrensel döngüsüne inanan Zerdüştlar ölümlerini yerleşim merkezlerinden uzak tepelerde inşa ettikleri Sessizlik Kulelerine bırakırlardı. Kulelere bırakılan

Ölüler yırtıcı kuşlar tarafından yenir, kalan kemikler yaklaşık bir yıl güneşte bekletildikten sonra kireç odalarına kaldırılırdı. Kurutulan kemikler ezilerek doğaya bırakılırdı.

Görsel 5. Şaman maskesi [31]
(Image 5. Shaman Mask)

Görsel 6. Şaman maskeleri [30]
(Image 6. Shaman Masks)

Şaman törenlerinde esrime esnasında Şaman'ın üzerinde kuş, geyik, ayı gibi hayvanların simgeleri olan kıyafetler bulunur. Şaman'ın esrime halindeyken başka dünyalara giderek oradaki ruhlarla konuştuğuna inanılır [17]. Kuş imgesi, Şaman'ın insanların dünyası ile ruhlar dünyası arasında yaptığı yolculuğa aracılık edendir. Tören yapılırken Şaman'ın başında, üzerinde kuş tüylerinin bulunduğu bir başlık ya da yüzünde, kuşları çağrıştıran bir maske olabilmektedir (Görsel 5-6). Kuş imgesi Anadolu'da, halk edebiyatı, el sanatları, halk oyunları ve halk türküleri gibi kültürel unsurlar içinde de sık kullanılan bir imge olmuştur. Edebi eserlerde sevgiliye dair göndermeler içeren bu imge; çorap, halı, kilim gibi el işçiliği gerektiren uğraşlarda sözel olarak ifade edilemeyen görsel biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Görsel 7-8).

Görsel 7. Kuş Motiflerinden örnekler
[21]
(Image 7. Examples of Bird Motifs)

Görsel 8. Kilim Motifleri
[20]
(Image 8. Rug Motifs)

Halk arasında güvercin ve bülbül gibi sesi ve görüntüsü güzel olan kuşların iyi, karga, baykuş gibi sesi ve görüntüsü pek de sevilmeyen kuşların ise kötü şans getirdiğine inanılır. Pyotr İlyiç Çaykovski'nin Kuğu Gölü, Igor Stravinsky'nin Ateş Kuşu baleleri; Alfred Hitchcock'un Kuşlar (1965), Alan Parker'ın Birdy (1984), Darren Aronofsky'in Siyah Kuğu (2011) filmleri ve Richard Bach tarafından yazılan Martı Jonathan Livingston kitabı kuş imgesini barındıran önemli yapıtlardır.

4.2. Simurg Söyleninde Kuş İmgesi (Bird Image in The Saying Simurg)

Simurg Söyleni Firdevsi'nin 977-1010 yılları arasında yazdığı, eski İran efsaneleri üzerine kurulu, 60.000 beyitten oluşan Şahname'sinde [7] ve Feridüddin Attar'ın 1187'de mesnevi tarzında yazdığı 5000 beyiti aşan Mantıku-t- Tayr (Kuş Dili) adlı manzum eserinde geçer³. Firdevsi, eski İran efsanelerini derleyip şiire döktüğü *Şehname*'de, kuşu, şiirdeki kahramanın babası olan Zal'ın babalığı olarak gösterir; on üçüncü yüzyılda Feriddüdin-i Attar, Simurgh'u tanrısallığın simgesi haline getirir. Feriddüdin Attar Mantıku't Tayr'da kuş imgesi üzerinden bir yol hikayesi anlatır [1]. Simurg'un etimolojik kökeni ise eski bir İran inancı olan Zerdüştlüğün kutsal kitabı Avesta'daki ''Saena'' kuşuna dayanır. Fars sanatında Simurg da Seana gibi kanatlı dev bir yaratık olarak tasvir edilir.

- **Simurg:** *Morğ-i morğan:* kuşların şahı; *morği-* *fermanreva:* egemen kuş; *morğ-i çareger:* çare bulan kuş; *morğ-i dermanger:* tedavi eden kuş; *sireng:* otuz renk adlarıyla da bilinen Simurg Farsça sözlüklerde "büyük bir avcı kuş, Zal'ın yanında öğrenip olgunluğa eriştiği kişi" olarak geçer. Simurg sözcüğü *sinmorğ*'un hafifletilmiş şeklidir. Birleşik bir sözcük olan Simurg'un si kısmı Avesta'da *saena*, Pehlevicede *senmuru*, Sanskritçede *syena*, Azericede *sain* sözcüklerinden gelmektedir. Sanskritçe ve Avesta dilindeki anlamı avcı kuş ve şahindir [33].

Şahname'de Kral Sam oğlu Zal'ı albino olarak doğduğu için dağa bırakır. Çocuğu bulan Simurg, onu alıp büyütür. Çocuk genç bir delikanlı olduğunda insanların yanına gitmek ister. Simurg bu duruma üzülse de gitmesine izin verir. Ona kanadından bir tüy vererek yardıma ihtiyacı olduğunda bu tüyü yakmasını söyler. Krallığına dönen Zal, Rudabah adında bir kıza aşık olur ve onunla evlenir. Rudabah hamile kalır fakat doğum esnasında bebeğini doğuramaz. Rudabah ölmek üzere iken Zal Simurg'un kendisine vermiş olduğu tüyü yakar. Simurg gelir Rudabah'ı da bebeği de ölümden kurtarır [5]. Simurg ve Zal arasındaki diyalog bu şekilde devam eder gider. Zal ne zaman yardıma ihtiyaç duysa Simurg yanındadır. Firdevsi'nin Simurg yorumu Jung'un klasik kahraman arketipini birebir yansıtır. Simurg'un Zal'ı bulup büyütmesi, ne zaman ihtiyaç duysa yardımına gitmesi, bir dağda yaşıyor olması, tüyündeki mucize, Zal'ın yaşamında gerçekleşen dönüşüm gibi unsurlar kahraman arketipinin tüm özelliklerini yansıtır. Fakat bu söylen Simurg kadar Zal'a da bir kahramanlık atfı söz konusudur. Yaşamında dönüşüm gerçekleşen kahraman Zal'dır. Aslında burada karşılaştığımız Simurg örneği Hint mitolojisindeki Garuda (Tanrı Vişnu'nun bineğidir) ile benzeşir. Garuda tanrı Vişnu'nun Simurg ise Zal'ın hizmetindedir. Attar'ın yarattığı Simurg ile Firdevsi'nin yarattığı Simurg bu noktada ayrılır.

Attar'ın Mantıku-t- Tayr'da bahsetmiş olduğu Simurg kuşların padişahıdır. Dünyanın yıkılışına üç kez tanıklık etmiş, evrenin tüm bilgisine sahip bir kuştur. O güne kadar kendisini gören olmamıştır.

³<https://bit.ly/2Rn6yMS>

Bilinen tek şey Çin dolaylarından gelen kuşların ona ait bir tüy bulduklarındır. Günün birinde dünyanın bütün kuşları bir araya gelip padişahları Simurg'u bulmaya karar verirler. Bilge kuş Simurg'u bulmak için Hüthüt önderliğinde Kaf Dağı'na yola çıkan dünyanın tüm kuşları öncelikle yedi zorlu vadiyi geçmek zorundadırlar. Bu yedi vadi sırasıyla; istek, aşk, marifet⁴, istiğna⁵, tevhid⁶, hayret⁷ ve yokluk vadileridir [14]. Vadilerin her biri ayrı bir sınavdır ve ancak bu vadileri geçebilen kuşlar Kaf Dağı'na ulaşabilecektir. Yolculuk sonunda sadece otuz kuş bu vadileri geçip Kaf Dağı'na ulaşabilir. Kaf Dağı'na vardıklarında ise anlarlar ki Simurg aslında kendileridir. Si, Farsçada otuz demektir. Murg ise kuş demektir. Simurg bu otuz kuştan oluşan tek bir bütünü yani varlığın birliğini ifade eder. Attar, bireyin kamil insan olma amacıyla çıktığı yolculuğu yani bire ulaşma aşkını tasavvufi bir dille anlatır. Borges, Düşsel Varlıklar Kitabında Simurg Söyleninden şöyle bahseder:

Bu konu Mantık al-Tayr'da (Kuşlar Meclisi) geçer. 4.500 beyitlik bu alegorinin konusu çarpıcıdır. Kuşların gurbet ellerdeki kralı Simurgh, göz kamaştırıcı tüylerinden birini Çin'in içlerinde bir yerde düşürür; bunu öğrenen ve içinde buldukları karmaşadan bezmiş diğer kuşlar, onu aramaya karar verirler. Kralın adının 'otuz kuş' anlamına geldiğini ve şatosunun yeryüzünü bir halka gibi çevreleyen Kaf dağında ya da dağ silsilesinde bulunduğunu biliyorlardır. Başlangıçta kuşların kimisi su koyuverir: bülbül, güle olan aşkını bahane eder; dudu kuşu, güzelliğini mazeret gösterir, bu yüzden kafeste yaşıyordur; keklik, tepelerdeki yuvasından, balıkçıl bataklığında ve baykuş da harabesinden ayrı kalmaz. Ama, en sonunda, bir grup kuş bu tehlikeli serüvene atılır; yedi vadi ya da deniz aşarlar, sondan bir öndekinin adı Şaşkınlık, sonuncusunun ise Bozgun'dur. Hacı kuşların çoğu grubu terk eder; yolculuk da geride kalanlara ağır darbe indirir. Çektikleri acılarla eren otuz kuş, Simurgh'un ulu doruğuna konarlar. Sonunda görürler onu; ve anlarlar, Simurgh kendileridir, her biri ve hepsi Simurgh'dur [3].

Simurg Söyleni, bireyin yaşam içerisindeki değişim ve dönüşümünü simgesel bir dille anlatan bir yol hikayesidir. Söz konusu olan, varlığın sürekli olarak yeniden inşasıdır. Buradaki inşa süreci ideal olanı hedeflemektedir. Çokluktan birliğe ulaşmak adına çıkılan bu yolculukta kuşların hedefleri Kaf Dağının ardındaki, kusursuz bilgeliğin sembolü Simurg'dur. Kat ettikleri yolda aşılacak her engel, temas ettikleri her şey ve yaşadıkları dönüşüm onları kusursuz olana daha da yaklaştırır. Kaf Dağına vardıklarında ise o kusursuz kuş artık kendileridir. İdeal olanı imleyen bu otuz kuş Simurg'un varlığında 'bir'liğe ulaşır. Tasavvufi anlatılarda çokluğun 'bir'liğe kavuşması kulu Tanrı'nın kusursuzluğuna yaklaştırır. Simurg Söyleninde dünyanın tüm kuşlarının çıktığı bu yolculuk aslında onları çokluktan birliğe, kusursuz olana yani vahdet-i vücud olmaya götürür. Kuş imgesi, tasavvufta ruhla ilişkilendirildiğinden kuşların Kaf Dağı'na yapmış oldukları yolculuk aslında ruhun kaynağına yaptığı yolculuk şeklinde de yorumlanmaktadır. Söylende bahsi geçen kuş, yol ve dağ gibi

⁴ Sözlükte masdar olarak "bilmek, tanımak, ikrar etmek", isim olarak "bilgi" anlamına gelen ma'rifet (irfan) kelimesi ilimle eş anlamlı gibi kullanılmakla birlikte aralarında bazı farklar vardır. İlim tümel ve genel nitelikteki bilgileri, marifet tikel, özel ve ayrıntılı bilgileri ifade eder.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/marifet>

⁵ Doygunluk, gönül tokluğu (TDK Türkçe Sözlük).

⁶ Sözlükte "tek ve bir olmak" anlamındaki vahd (vahdet, vühüd) kökünden türeyen tevhid "bir şeyin bir ve tek olduğunu kabul etmek" demektir.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/tevhid>

⁷ Allah'ı tanıyan, fakat bunu ifade edemeyen arifin yaşadığı hal anlamında bir tasavvuf terimidir. <https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=hayret&p=m>

metaforik imgeler ise Tanrıya ulaşma yolunda kamil *insana* dönüşme araçlarını ifade eder. Kamil insan da Simurg gibi bilgelikle ilişkilendirilmiştir. Fars mitolojisinde Simurg adıyla bilinen bu efsanevi kuş pek çok kültürde farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Bilinen ilk örneği, Eski Mısır'da ateş kuşu olarak geçen Feniks'tir. Feniks'in Batı mitolojisindeki karşılığı fonetik olarak da Fenikse çok benzeyen Phoenix'tir [10]. İslam mitolojisinde Anka, Türklerin İslamiyet'i kabulünden önce Tuğrul, Karakuş sonra ise Zümrüdü Anka olarak geçer. Her ne kadar isimleri birbirinden farklı olsa da tüm bu kuşlar fiziksel ve karakteristik olarak benzer özellikler taşımaktadır. Hikayelerinin ortak teması yaşam döngüsü içerisinde kendini sürekli yeniden inşa etmeye yönelik bir çabaya vurgu yapar. Hint mitolojisinde ise Garuda adıyla bilinen bu imge diğerlerinden farklı olarak tanrı Vişnu'nun bineği olarak karşımıza çıkmaktadır. Garuda bu özelliğiyle diğer kültürel söylenlerde yer alan kuş imgelerinden ayrılır. Anka, Phoenix ve Feniks Attar'ın yarattığı Simurg'la benzeşirken, tanrı Vişnu'nun bineği Garuda (Görsel 9) ise Firdevsi'nin yarattığı Simurg'a benzer.

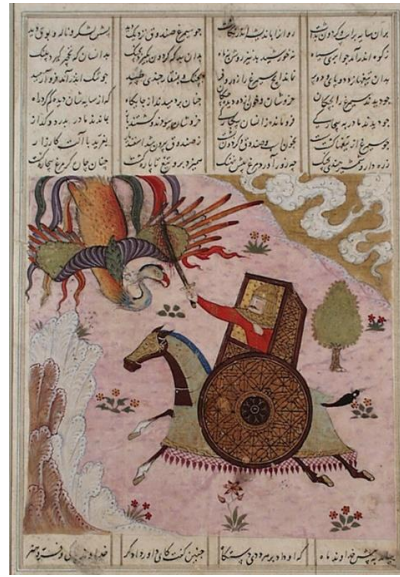
Görsel 9. Garuda'ya binmiş Vişnu heykeli, Cham Kültürü, Vietnam, 8-9. yy., Guimet Müzesi, Paris [8]

(Image 9) Vishnu Riding Garuda, Cham Culture, Vietnam 8-9th century CE, Musee Guimet, Paris

Gerek hikayelerinin içeriği gerekse de fiziksel özellikleri bakımından Simurg ve Anka birbirine çok yakındır. Anka, kendini kendi elleriyle yok etmesi ve yine yeniden cesurca inşa etmesiyle Simurg'a çok benzer. Simurg'un hikayesinde çıkılan yolculukla gerçekleşen kendini inşa etme süreci Anka'da küllerinden yeniden doğma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Simurg'un Anka'yla özdeşleştiğine dair Borges'in yorumu şöyledir: Evrenbilimci el-Kazvinî, Acaib-ül Mahlukat'nda, Simurg Anka'nın on yedi yüzyıl yaşadığını ve oğlu reşit olduktan sonra kendisini bir odun ateşine attığını belirtir. "Bu," diyor Lane, "anka kuşunu akla getiriyor" [3]. Yanma olayı Attar'ın Simurg Söyleninde fiilen geçmez fakat söylen içerisinde aşılması gereken vadilerin sonuncusu Yokluk Vadisi'dir. Bu vadi fiilen olmasa da manen tamamen yok olmadan aşılabilecek bir vadi değildir. Yok oluş Anka'da ateşte yanarak gerçekleşirken, Simurg'da yolculuğun ardından gerçekleşen farkındalıkla girilen yeni bir süreci işaret eder. Aslında bu bir nevi yeniden uyanma, farklı bir gerçekliğe ulaşma anlamındadır. Görsel olarak ise sivri gagaları, keskin pençeleri, gösterişli, uzun

kuyrukları ve devasa kanatları ile her ikisi de yükseklerde yaşayan kartal ya da şahin gibi yırtıcı kuşlara benzetilir. Parlak ve rengarenk tüyleri ise otuz ayrı kuştan izler taşır (Görsel 10).

Arapça karşılığı *anka*: "uzun boyunlu" olan Simurg hiç kimse tarafından görülmemiş bir kuştur. Anka Arapların mitolojik kuşudur ve yuvası Kafdağı'ndadır. İranlıların Simurg adını verdikleri tanrısal güç taşıyan ve *Morg-i Ahūrayi*: Ahura Mazda'nın kuşu olarak da bilinen efsanevi kuşların yuvalarıysa Elburz dağındadır. İslam sonrası dönemdeyse bu iki kuş birleştirilerek aynı kuş olarak bilinmiştir. Efsaneye göre anka her kuştan bir özellik almıştır. Otuz kuşun özelliğini taşıdığı için *Simurg*: otuz kuş ve otuz çeşit rengi bulunduğu için *sireng*: otuz renk diye de anılır. Rengin yeşil olduğuna inanıldığı için ona *zümürdüanka* da denilir; ama bu son adın *Simurg u anka*'dan geldiği de söylenir [33].

Görsel 10. Zırhlı İsfendiyyar'ın Simurg'a Saldırısı, 22.54x15.24cm, Kağıt Üzerine Mürekkep, Opak Suluboya ve Altın, Firdevsi'nin Şahnamesi'nden Elyazması, 1485-1495, Şiraz, İran [7]

(Image 10. Isfandiyyar Attacks the Simurgh from an Armored Vehicle, 22.54x15.24cm, Ink, Opaque Watercolor, and Gold on Paper, Manuscript of the Shahnama, 1485-1495, Shiraz, Iran)

Bir kuş imgesi olarak Simurg, yaratılışı itibariyle tabiattaki belli unsurlarla doğrudan ilişkilendirilmiştir. Her şeyden önce kuşun uçabilen bir canlı oluşu bu imgeye mekan olarak gökyüzünü önerir. Gökyüzü ise insan için ulaşılmaz ve bu nedenle de gizemli bir alan sunar. Sırrına eremediği şeylere kutsallık atfeden atalarımız göğe ait olanı ulvi anlamlarla bezemiştir. Her sabah inatla doğan güneş, karanlık geceyi aydınlatan ay, kaderin belirleyicisi olduğuna inanılan yıldızlar, hayatlarını felakete çevirebilecek kudrete sahip yağmur, dolu ve kar gibi gökten gelen her şey derin anlamlarla yüklüdür. Tanrı ve melekleri için tanımlanan mekan da yine gökyüzüdür. Böylesi kutsal bir alanda özgürce uçabilen tek canlı ise sadece kuşlardır. İnsanın hiçbir zaman sırrına vakıf olamayacağı bir uzama ait olan kuş imgesi bu nedenle sıklıkla spiritüel anlatılar içerisinde yer alır. Bilinmeyene en çok yaklaşımdır ve bu sebeple bilgedir. Evrenin tüm kuşlarının ulaşmak istedikleri şey Simurg'un bilgeliğidir. Aslında ulaşılmaz olan Kaf Dağı'nın ardındaki bilgeliktir.

Görsel 11. Simurg ya da Anka Eskizi, Kağıt Üzerine Renkli Çizim, Anonim, 18.yy, İngiliz Müzesi Koleksiyonu, Londra, İngiltere [29]
(Image 11. A Sketch with Colour of Simurgh or Persian Phoenix, Anonymous, 18.th century, British Museum Collection, Londra, England)

Yeryüzünde pek çok kuş çeşidi olduğu bilinmektedir. Her kuşun rengi, büyüklüğü, gaga yapısı, pençesi, kanatları ya da karakteristik özelliği birbirinden çok farklıdır. Attar'ın yaratmış olduğu Simurg imgesi serçe ya da bülbül gibi daha küçük ve naif çağrışımlar yapan bir kuştan ziyade kartal ya da şahin gibi daha büyük ve yırtıcı kuşları çağrıştırır. Bunu tercih etmesi Simurg'un kuşların padişahı olması nedeniyle midir yoksa karşısına çıkabilecek zorluklarla mücadele edecek olan kuşun daha güçlü bir anatomik yapıya sahip olması gerektiğini düşündüğü için midir bilinmez ama yaratılan Simurg imgesi devasa büyüklükte, yırtıcı bir kuştur. Sanat tarihsel süreçte betimlenen Simurg figürleri de çoğunlukla bu anlayışla yorumlanmıştır (Görsel 11). Uzun kuyruğu, devasa kanatları, keskin pençeleri, sivri gagası ve keskin bakışları ile adeta avını bekleyen bir kartalı andırır.

4.3. Mitolojik İmgenin Sanatsal Yorumu Bağlamında Simurg (Simurg in the Context of Artistic Interpretation of the Mythological Image)

4.3.1. Söyleni'nde Kuş İmgesi (Bird Image in Saying)

"Mitoloji söylemsel bir pratiktir, ancak tarihhöncesinin gerçekliğini aktaran bir anlamlandırma sistemi olarak tüm yaşamsal pratiklere gönderme yapar ve onları simgeleştirerek kendi anlatısı içerisine ekler" [4]. Sanatın söylenle kurduğu ilişki biçimi ise sözel bir pratiğin görsel bir anlatıya dönüşümü şeklinde gerçekleşmektedir. Söylenin bünyesinde barındırdığı simgeler sanatın anlatım olanaklarını zenginleştirerek onu yeniden yorumlamaya imkan tanır. Çok katmanlı bir kurgu örüntüsü olarak karşımıza çıkan yapıt ise sözel anlatıyı forma dönüştürerek bambaşka anlamlara evrilir. Söylenlerin kendi içeriğinde barındırdığı alegoriler, metaforlar ve felsefi yapılanma sanatsal yaratım sürecinde yeniden inşa edilir. Öte yandan sanatçının üslubu, yorumu, malzeme seçimi gibi unsurlar yapıtın anlam bütünlüğüne yeni bir boyut katarken multidisipliner bir yapılanmanın ürünü olan eser çok katmanlı, zengin bir anlatım aracı haline dönüşür. Simurg Söyleni içerisinde kuş, yol, dağ imgeleri gibi anlatıyı edebi ve felsefi açıdan zenginleştiren aynı zamanda sanatsal

yaratım sürecini tetikleyen güçlü metaforlar mevcuttur. Bir kuş imgesi olan Simurg da bunlardan biridir.

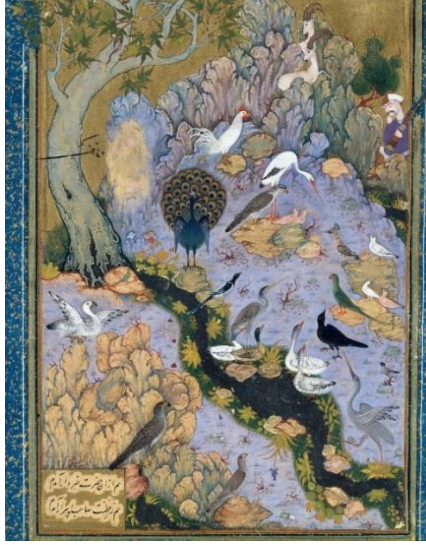

Görsel 12. Firdevsi, Şahname'den Elyazması, Prens Zal ve Simurg, Minyatürden Detay, Kağıt Üzerine Guaj, 1458, Hindistan Ulusal Müzesi, Yeni Delhi, Hindistan [6]

(Image 12. Firdausi, Manuscript of the Shahname, Prince Zal and the Bird Simurgh, Detail from a Miniature, Gouache on Paper, 1458, National Museum of India, New Delhi, India)

Kuş imgesi sanatta sıklıkla kullanılan bir imge olmakla beraber doğrudan Simurg'un ele alındığı pek çok sanat yapıtı mevcuttur. İlk dönem örnekleri, çoğunlukla Firdevsi'nin Şahname'sinde bahsi geçen Simurg'a dair minyatürlerden (Görsel 12) oluşurken, günümüz örnekleri çoğunlukla Mantıku't Tayr'da bahsi geçen Simurg'u betimler. İran kültürüne dair oldukça zengin veriler barındıran Şahname, Pers mitolojisi içerisinde Simurg gibi evrensel boyutta öneme arz eden pek çok metaforik imge içerir.

(Görsel 13) ve (Görsel 14)'te Attar'ın 1187'de yazmış olduğu eseri Mantıku't Tayr'a dair farklı dönemlerde farklı kültürlerden iki sanatçının farklı anlayış ve teknikle ama aynı isimle yapılmış olduğu eserlere dair görseller sunulmuştur. Adlarını Attar'ın kitabından alan "Kuşların Konferansı" adlı çalışmalar, yazılı bir yapıtın plastik anlatım diliyle geçmiş ve günümüz yorumlarıdır. Habiballah'a ait el yazması 1600'lü yılların ortalarında kağıt üzerine mürekkep, opak suluboya, altın ve gümüş uygulanarak gerçekleştirilirken, 2016 Contemporary İstanbul'da Galeri Nev çatısı altında sergilenen Murat Morova'nın yapıtı günümüz sanatının çağdaş bir yorumudur. Farklı binyıllarda yapılmış olmalarına rağmen her iki yapıtta da insanlığın ortak bilinçaltının izlerini sürmek mümkündür. Kültürel olanın plastik anlatım diliyle yorumlanmış olduğu bu yapıtlar multidisipliner bir yapılanma arz eder. Çoğunlukla yerleştirme, heykel gibi disiplinler aracılığıyla ele alınan günümüz yorumlarından en bilineni Çinli sanatçı Xu Bing'in 56.

Görsel 13. Habiballah, Kuşların Konferansı, Kağıt Üzerine Mürekkep, Opak Suluboya, Altın ve Gümüş, Elyazması, 1600 dolaylarında, Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Amerika [14] (Image 13. Habiballah, The Concourse of the Birds, Ink, Opaque Watercolor, Gold and Silver on Paper, ca. 1600, Metropolitan Museum of Art, New York, ABD)

Görsel 14. Murat Morova, Kuşların Konferansı, 185x76x112, Demir, Pirinç, Gümüş kaplama ve Çinko, 2016 [23] (Image 14. Murat Morova, Conference of Birds, 185x76x112, Iron, Brass, Silver plated, and Zinc, 2016)

Venedik Bienal'inde de sergilenen The Phoenix (Görsel 15-16) adlı devasa yerleştirmesidir. 2008'de Xu Bing Pekin'deki Dünya Finans Merkezinin resmi atriyumu için bir heykel yapmakla görevlendirilir. Xu Bing şantiyeye gittiğinde karşılaştığı manzara karşısında dehşete düşer. İşçilerin yaşam standartları ve çalışma koşulları korkunçtur. Toplumun en alt tabakası toplumun en üst tabakası, en zenginleri için çok kötü şartlarda büyük ve gösterişli yapılar inşa etmek durumundadır. Emek ve sermaye arasındaki bu çelişki sanatçıya Çin felsefesindeki yin-yang öğretisini çağırıştırır. Yaşam zıtlıklar üzerine kuruludur. İyi-kötü, zengin-fakir, yaşam-ölüm gibi dualitelerden hareketle yine Çin mitolojisinin Simurg'u, Feng (erkek) - Huang (dişi) üzerinden bu çelişkiyi ele alır. İki devasa kuştan oluşan bu yerleştirmenin tamamı kentsel Çin'deki inşaat alanlarından bir zamanlar şantiyede çalışan göçmen işçiler tarafından toplanmış, yıkım enkazı, çelik kiriş, işçilere ait günlük kullanım araçları (koruma kaskı, kürek, hortum vs.) gibi atık malzemelerden oluşur. Feng-Huang'ın batıdaki karşılığı Phoenix'tir. Çalışma Phoenix adıyla ilk olarak 2010'da Sanghai'da daha sonra 2014'de New York'da Aziz John Katedralinde ve son olarak da 2015'de 56. Venedik Bienalin'de sergilenir [24].

Görsel 15. Hu Bing, Phoenix, Düzenleme, 56. Venedik Bienali, 2015 [18]
(Image 15. Hu Bing, Phoenix, Arrangement, 56. Venice Biennial, 2015)

Görsel 16. Hu Bing, Phoenix, Düzenleme, 56. Venedik Bienali, 2015 [18]
(Image 16. Hu Bing, Phoenix, Arrangement, 56. Venice Biennial, 2015)

Görsel 17. Ali Teoman Germaner, Zümrüd-ü Anka, 31x30x43, Bronz, 2005
[9]
(Image 17. Ali Teoman Germaner, Phoenix, 31x30x43, Bronze, 2005)

Eserlerinde yarattığı masalsı dünyanın arka planında dönemin sosyo-politik sorunlarını kendi üslubunca yorumlayan Ali Teoman Germaner (Aloş), Zümrüd-ü Anka (Görsel 17) serisinde 68 kuşağının tanıklığında yaşananları ele alır. Umudu ve ölümsüzlüğü imleyen mistik kuş, Germaner'in ütopyasını serimler. Gerek Hu Bing'in gerek Ali Teoman Germaner'in yapıtları, bireyin varlığını hiçe sayan günümüz gerçekliğine alternatif birer alan yaratır. Her iki çalışmada da sığınılan düşsel evren sahici olana öfkesini kusmaktadır. Hu Bing, artık işlevini yitirmiş atık malzemeleri, korkunç şartlar altında çalışan işçilerin elinde umudun simgesi Phoenix'e dönüştürürken Germaner, 68 kuşağının geçtiği karanlık süreci küllerinden doğan Zümrüd-ü Anka'nın kanatlarında aydınlığa taşır.

Görsel 18. Necla Rüzgar, Tanrı'nın Kuşları, 1000 Parça Yerleştirme, Polyester, 2013-2016, Bizi Saran Sessizlik [25]
(Image 18. Necla Rüzgar, Birds of God, 1000 Pieces of Placement, 2013-16, The Silence that Surround Us)

Rüzgar'ın Tanrı'nın Kuşları adlı eseri bir izlenimi değil, bir düşünceyi işaret eder. Bu düşünce, içerik olarak bin civarındaki serçenin, sanki aynı anda aynı biçimde, farkında olmadan ölmüş olmasını dile getirir. Bin civarındaki serçe nasıl olur da aynı anda, aynı biçimde ve farkında olmadan ölmüş olabilir? Rüzgar'ın bu eseri, bu yönüyle, bir trajediye, bir kırığa topluca uğramış varlıkların durumunu çağrıştırmaktadır bize. Ama eserin ismini de hesaba katmamız gerekir. Bu bakımdan ise, Tanrının Kuşları, hakiki tanrıları bulmak için yola çıkan "otuz kuş" hikâyesini, yani Simurg metaforunu dile getirir (Simurg'u serçe olarak tahayyül etmek gerekir. Ben bu eğilimdeyim. Başlangıçta binlerce kuş çıkar yola, birçoğu yüksekten uçmaya, birçoğu uzun yola dayanamaz, yorulur, kanadı kırılır, bir kısmı vazgeçer, çoğu ölür. Neticede otuz kuş ulaşır hedefe[19].

Günümüz sanatçılarından Necla Rüzgar'ın 1000 parça yerleştirmeden oluşan yakın tarihli çalışması Tanrı'nın Kuşları (Görsel 18), toplu kıyımlara dair gönderme yapan acı bir çığlık gibi yankılanır izleyeninin belleğinde. Sanatçı, mitolojilerde yaşam ve ölüm arasındaki döngüde ruhun taşıyıcısı olarak betimlenen kuş imgesini zamanı durdurmak istercesine ölü olarak yorumlar. Tanrı'nın Kuşları adı, akla Simurg'a ulaşmak için yola çıkıp Kaf Dağına varamadan ölen kuşları da çağrıştıır. Kaf Dağı'nın ardı ütopya önu ise distopyadır adeta.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Bir yol hikayesi üzerine kurulu olan Simurg Söyleni, yaşamın da bir yolculuk olduğu fikrini akla getirir. Söylende dünyanın tüm kuşlarının Kaf Dağı'na yapmış oldukları yolculuk onları yine kendilerine ulaştırır. Bu çalışmada bireyin varlık sorunsalı, sanatsal ve kültürel açıdan üzerinde farklı okumalar yapılabilecek metaforik bir imge olan kuş imgesi aracılığıyla ele alınmıştır. Hemen hemen tüm toplumların kültürel öğeleri içerisinde yer alan kuş imgesi, Simurg Söyleninde; yaşam ve ölüm arasındaki süreçte gerçekleşen değişim ve dönüşümü simgeler. Gerek dünyanın tüm kuşlarının Simurg'u bulmak adına çıkmış oldukları yolculuk gerekse de Anka'nın küllerinden doğuşu bireyin evrensel değişim ve dönüşüm döngüsüne dair olanı betimler. Öte yandan sözel bir anlatı içinde yer alan imgenin sanatsal yorumu, yapıtı çok katmanlı, multidisipliner bir nesneye dönüştürerek sanat ve söylen arasındaki diyalogu güçlendirir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, "Simurg Söyleni Üzerine Görsel Anlatılar" başlığıyla, Cebraail Ötgün'ün danışmanlığında, Gülay Karakuş tarafından 2020 yılı Ocak ayında tamamlanmış olan "Sanatta Yeterlik" tezinden yeniden yapılandırılarak yazılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Attar, F., (1998). Mantıku't-Tayr (Kuş Dili). İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- [2] Bizans. Çift Başlı Kartal, İpek Kumaş Üzerine İşleme, 14. yy. (Erişim Tarihi: 20.12.2019). <https://cutt.ly/1rBPps2>.
- [3] Borges, J.L., (1974). Düşsel Varlıklar Kitabı. (B. Komçez, Çev.). İstanbul: Mitos.
- [4] Çoban, B. ve Özarslan, Z., (2003). Söylem ve İdeoloji. İstanbul: Su Yayınları.
- [5] Firdevsi, (2009). Şahname. Ankara: Kabalıcı.
- [6] Firdevsi, Şahname'den elyazması, Prens Zal ve Simurg, Minyatürden Detay. Kağıt Üzerine GUAJ. 1458 (Erişim:15.02.2020). <https://cutt.ly/SrBOBYd>.
- [7] Firdevsi'nin Şahnamesi'nden Elyazması, Zırhlı İsfendiyar'ın Simurg'a Saldırısı, Kağıt Üzerine Mürekkep, Opak Suluboya ve Altın, 1485-1495 (Erişim Tarihi: 15.02.2020). <https://cutt.ly/WrBPQzp>.
- [8] Garuda'ya binmiş Vişnu heykeli. 8.yy. (Erişim Tarihi:16.06.2019). <https://cutt.ly/qrBPnkI>.
- [9] Germaner Ali Teoman. Zümrüdü Anka. Bronz. 2005. (Erişim Tarihi: 12.03.2019). <https://cutt.ly/mrtbi21>.
- [10] Gezgın, D., (2014). Hayvan Mitosları. İstanbul: Sel.
- [11] Güç, A. ve Sharafullina, A., (2016). Tibet Budizmi'nde İnanç Esasları ve Ölüm Ötesi. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(9):57-88.
- [12] Gültepe, N., (2015). Türk Mitolojisi. İstanbul: Resse.
- [13] Gogh Van, Bir Çift Ayakkabı, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1886. (Erişim Tarihi:15.02.2020). <https://cutt.ly/crBPi5T>.
- [14] Habiballah. Kuşların Konferansı. Kağıt Üzerine Mürekkep, Opak suluboya, Altın ve Gümüş, Elyazması, 1600 dolaylarında (Erişim Tarihi: 16.06.2019). <https://cutt.ly/arVWx3j>.
- [15] Heidegger, M., (2007). Sanat Eserinin Kökeni. (F. Tepebaşılı, Çev.). Ankara: De Ki Basım.
- [16] Heidegger, M., (2011). Varlık ve Zaman. (K. Ökten, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- [17] Hoppal, M., (2004). Avrasya'da Şamanlar. (B. Bayram, H.Ş.Ç. Çapraz, Çev.). İstanbul: YKY.

-
- [18] Hu Bing. Phoenix. Düzenleme. 56. Venedik Bienali. 2015. (Erişim Tarihi: 21.05.2019). <https://cutt.ly/Ve6uBET>.
- [19] Kayıran, Y., T24. Necla Rüzgar'ın Sanatının Oluşumu. Erişim: 26.12.2019. <https://t24.com.tr/k24/yazi/necla-ruzgarin-sanatının-olusumu>
- [20] Kilim Motiflerinden Örnekler (Erişim Tarihi:27.07.2019). <https://cutt.ly/srBPbej>.
- [21] Kuş Motiflerinden Örnekler (Erişim Tarihi: 27.07.2019). <https://cutt.ly/mrBPc4e>
- [22] Maslow, A., (2001). İnsan Olmanın Psikolojisi. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- [23] Morova Murat. Kuşların Konferansı. Demir, Pirinç, Gümüş kaplama ve Çinko, 2016. (Erişim Tarihi:17.02.2020). <https://cutt.ly/NeXDtZv>.
- [24] Public Delivery. What is Xu Bing's Gigantic Phoenix Project? Erişim: 29.12.2019 <https://publicdelivery.org/xu-bings-phoenix/>.
- [25] Rüzgar Necla, Tanrı'nın Kuşları, 1000 parça yerleştirme, polyester, 2013-2016, Bizi Saran Sessizlik. <https://cutt.ly/qrrKNCE>.
- [26] Sartre, J.P., (2001). Varoluşçuluk. (A. Bezirci, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- [27] Sessizlik Kulesi, İran. (Erişim Tarihi: 13.02.2020). <https://cutt.ly/NrBPgtV>.
- [28] Sessizlik Kulesi, İran (Erişim Tarihi: 13.02.2020). <https://cutt.ly/7rBPj5g>.
- [29] Simurg ya da Anka eskizi, Kağıt Üzerine Renkli Çizim, 18.yy. (Erişim Tarihi: 15.02.2020). <https://cutt.ly/JrBOvjs>.
- [30] Şaman maskeleri (Erişim Tarihi: 21.03.2019). <https://cutt.ly/LrBPzcZ>.
- [31] Şaman maskesi (Erişim Tarihi: 21.03.2019). <https://cutt.ly/LrBPzcZ>.
- [32] TDV. İslam Ansiklopedisi. Erişim: 21.12.2019. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mantikut-tayr>.
- [33] Yıldırım, N., (2008). Fars Mitolojisi Sözlüğü. İstanbul: Kabalcı.